

Az idők jelei mint az itt az idő jele

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, a Magyar Polgári Együttműködés Egyesület és a Professzorok Batthyány Köre jegyzi az *Idők jelei* c. gyűjteményt, mely a Miniszterelnök méltatásával jelent meg, s amelyről Orbán Viktor azt mondta, hogy újabb öt évre szóló muníció van benne.

A kötet címének elolvasása az olvasóban kérdések sorát veti fel.

Az idők jelei keresztények számára az Úr eljövételének idejét megelőző jelek. A szerzők talán úgy érzik, hogy vannak ilyen jelek, és írásaik ezekkel a jelekkel foglalkoznak, vagy pedig az idő elközelgésével aktuálissá váló teendőinkkel? Vajon vannak-e biztos jelek az Úr hamaros eljövételére? Vajon az egyes írások az Úr eljövételére készítik-e fel Magyarországot vagy annak kormányát?

Hívő és nem csak hívő ember számára és nem most, vagy máskor, hanem kifejezetten most, a mi időnk társadalom-történelmileg az információs társadalmak és esetleg a Föld információs társadalmi életének első szakasza. Most jön létre az a technológia, szervezetrendszer, eszközök, amellyel az emberiség kétirányú kommunikációját be lehet terelni és be is terelik több, majd később egy központ felé és afelől vezető egyetlen vagy hierarchikus csatornába, a nyelvtechnológia révén kialakulnak a két-, és többirányú kapcsolattartás eszközei, a második tükrözés, az avatar-technológia, a hatalomtechnika legfontosabb eszköze. A betérésre a szándék világos. A világ legerősebb hatalmi központjai hálózatépítéssel, nemzetközi egyezményekkel és nemzetközi vagy nemzetek feletti szervezetek segítségével apránként veszik magukhoz a nemzetállamok funkcióit: védelem, pénzügy, mostanában szóba kerül a határvédelem, titkosszolgálatok.

Mindez egy hívő vagy nem hívő kormányzati szintű nemzeti politikus számára azt kiáltja, hogy *itt az idő*. Itt az idő új nemzetstratégia-alkotásra, pályák lehetséges intézkedések sokaságának felvázolására, az új idők új veszélyeinek kezelésére, lehetőségeinek kiaknázására alkalmas új, vagy legmegfelelőbb eszközök megtalálására.

Vajon a gyűjteményben leírt célok, irányok reálisak-e, ezekben az irányokban Magyarország képes lehet-e haladni?

Az 56 oldalas kiadvány bevezetőjében szerzője sejteti, hogyan keletkezett és hogy tudja, a feladatnak nem volt egyszerű megfelelni.

„Most ismét jelet kaptunk, eljött az idő arra, hogy a felelősen gondolkodó keresztény értelmiség hallassa a hangját, és a korábbi munkák szellemében adjon értékelést a magyar valóságról, mutasson utat a társadalom számára. Nem egyszerű a feladat. Rendkívül sokrétű, ráadásul szerteágazó, nem egyszer egymásnak homlokegyenest ellentmondó elképzeléseket kell egyeztetni, és kihozni belőlük a kívánatos legjobbat. Mégis nekivágtunk, mert a mai helyzetben nem nélkülözhetjük a jövőképet, látnunk kell magunk előtt a fényt, amely a jó irányt mutatja.”

A kötet 16 rövid írást tartalmaz, ezekre írásonként reflektálok.

Nemzeti karakter

Az első fejezetben a magyar nemzeti karaktert történelmi időben vizsgálni kívánó, jobbra mások véleményét felidéző írás található. A szerző többek között az általa kevésbé ismertnek vélt Ottó freisingi püspök 1147. évi krónikájával teremt történelmi távlatot, ezt azonban nem követik a magyarság mai nemzeti karakterére vonatkozó megállapítások. Kevésbé vitatható, hogy a mai magyarság egészére, de zömére sem jellemző a magyarok korábbi engedelmessége és tisztelete uralkodójuk iránt, a vitézi erényekért való lelkesülés, vagy a Mária-tisztelet, különösen, miután a szerző maga ír az Isten-tudat mai elvesztéséről.

Az írás vég gondolatával sem lehet egyetérteni, mely szerint „ország és benne a nemzet fennmaradása miatt hirdetniük kell a társadalomnak azt az erkölcsi rendet, amelyet régen még ismertek.” A valamilyen fajta tiszta erkölcsöt éppen nem a nemzet fennmaradása miatt, hanem *avégett* kellhet hirdetni, és ne legyen igaza annak, aki szerint ma sokszor miatta történik.

Kár, hogy a szerző nem a nemzet ugyan a múltban gyökeredző, de mégis mai karakterére vonatkozó szilárd megállapításokkal nem szolgál, hiszen *Múltba tekinteni honfi, mit ér?*

Egyházi élet

A második esszé keményen fogalmaz, amit a korábbi kötetben megjelent tárgyban adatok elégségesen indokolnak:

Napjainkra az egyházak tekintélye megcsappant, társadalomra gyakorolt hatásuk minimálisra csökkent.

Az a vélemény, hogy a társadalom és az egyházak között áthidalhatatlannak látszó szakadék van, csak azért bírálható, mert rosszul fogalmazott, hiszen az egyházak hívei is a társadalom tagjai, ha van szakadék, akkor az tehát csak a társadalmon belül lehet. A megcsappant tekintély okát azonban aligha lehet az üldöztetésben, valamint egy ideológia támadásában megtalálni. A liberális ideológia nem aktor, legfeljebb hívei vagy hirdetői, tollnokai vádolhatók bármivel, és bizony, egy politikai iránymutatást adni kívánó mű szerzőinek le kell ereszkedniük az arénába. S ezen túl, a mégoly vad ellenreformáció sem volt képes például a protestantizmust a társadalom peremére szorítani, hiteles és tekintélyes maradt.

E fejezet szerzői javaslatokkal is élnek.

„Mindenekelőtt megtérésre, életfordulatra van szükségünk: elsősorban az egyházi szolgálatban élő papoknak, lelkészeknek, szerzeteknek.”

Nos, ez az, ami jámbor óhajnak tűnik. Akkor, amikor a kritika tárgyává tett papságnak egyszerűen nincs ideje erre, hogy hasznos lelkipásztorként tevékenykedjen nyájában, amikor egyre nagyobb a paphiány és egyre kevesebb a valódi papi hivatás, semmilyen jelét nem látom annak, hogy ilyen életfordulatok, megtérés következhesen be. A korábbi, erősebb kötet szerint 2000 és 2008 között a 15-29 évesek között a heti rendszerességgel templomba járók száma 50%-kal csökkent, a vallásukat gyakorlók száma 42-ről 28%-ra esett vissza. Hozzáteszem, a cserkészek mai lélekszáma mindössze fele-harmada a rendszerváltás-kori lélekszámnak. Mitől fog itt megtérni a nép? Talán valamilyen katasztrófa hatására, esetleg. És mitől fog javulni a főpapság

és az alsó papság közötti kapcsolat? Honnan lesznek papnevelő mesterek, ki fogja elvégezni a rájuk jelenleg rótt más feladatokat? Az egyház napszamosai és prófétái ellentét pedig mesterként tűnik; minden egyháznak, minden szervezetnek mindig voltak napszamosai és apostolai. A liturgikus megújulás kereteinek megteremtése lehet elengedhetetlen, a valódi liturgikus megújulás, a szertartások – az, ahogy a hívők megélik - megújulása sajnos ismét csak óhaj, előírhatatlan.

Ami az egyházak szervezeti megújulását illeti, a Magyar Katolikus Egyháznak valószínűleg szűkebb lehetőségei vannak arra, hogy az első ötszáz év írásainak tanulmányozása alapján újjászervezze a magyar püspökségeket, mint a Vatikánnak. Az összeomló plébániarendszert inkább a mai helyzet szakszerű felméréséből kiindulva kellene működőképesebbé tenni.

Az újságolvasó emberek Magyarországon sajnos sokszor tapasztalják azt, hogy a Katolikus Egyház vezetése sok tekintetben inkább Róma karjaként viselkedik, mint a magyar hívek legfőbb pasztorátusaként. A lelkészek maguk is gyakran inkább azt érzik hivatásuknak, hogy híveiket Krisztus valamilyen absztrakt szeretetére és követésére, az örök életre készítsék fel és kevésbé azt, hogy jobbító szándékkal részt vegyenek híveik közösségeinek mindennapi földi életében. Széteső társadalmunkban nem a közösségek szerepe, hanem a közösségek, a közösségekhez való tartozás érzése értékelődik fel.

Az egyházak nemzeti felelőssége c. fejezet nem foglalkozik azzal, hogy miben is áll, vagy kellene állnia ennek a nemzeti felelősségnek, s hogy aktuálisan Magyarországon egyáltalán nem mindegyik egyház érez vagy ténylegesen vállal valamilyen nemzeti felelősséget. Miután pedig az egyházak nemzetközileg be vannak ágyazva, erőforrásaik egy részét is onnan szerzik, az, hogy ez politikájukra is hatással van, természetesnek tekinthető.

„Kereszténységünk és magyarságunk minden korban szorosan összekapcsolódott. Ennek súlya a korszakváltás küszöbén álló Európában felmérhetetlen.”

Ezzel zárul is a fejezet, mely adós marad azzal, hogy milyen korszakváltást is vízionál és a korábbi összekapcsolódásnak ebben milyen szerepe van vagy szerepének kellene lennie.

Politika

A nagyívűen optimista bevezetés az euroatlanti integrálódás össznemzeti erőfeszítéseiről szól, amit a NATO népszavazás eredménye, a csatlakozás előzményeinek ismerete és következményei, a haderő ellentétes érdekű gyűrűben megvalósult leszerelése alapján túlzónak érzek. Az alkotmányozás akkor zárhatta volna le a rendszerváltozást, ha maga is hosszú időre végérvényesen lezárult volna. Sajnos ez nem látszik bizonyosnak, miután Magyarországon – helyzetéből kifolyólag - a „rendszereknek” csupán évtizedes kifutásuk szokott lenni, miután az értelmiség nagy része csaknem ezer éve valamely aktuális külerőhöz csatlakozó komprádor, és emiatt nagy a megosztottság, amit ennek megértése híján sokszor a magyarokra jellemző nemzeti karakterként is emlegetnek.

A stratégiai nemzeti vagyon visszavásárlása sajnos – a szerző állításával szemben - nem történt meg, sőt, nincs is előirányozva. Gondoljunk csak például a távközlési vállalatokra, amelyek stratégiai voltát már Leninék is tudták, oly annyira, hogy a távbeszélő központok elfoglalását agendájuk legelején szerepeltették. Pedig, ha valaminek a stratégiai jelentősége felértékelődött, az az infokommunikáció. Az állítás helyesen néhány stratégiai ágazatról szólhatna. A történeti hűség kedvéért még meg kell jegyezni, hogy 1956 után a Kádár rendszer viszont még visszavásárolhatta és valóban vissza is vásárolta a korábban jóvátételként szovjet résztulajdonba került vegyesvállalatok mindegyikét, a Magyar-Szovjet Olaj Rt-t, a Magyar-Szovjet Hajózási Rt-t, a Magyar-Szovjet Légiforgalmi Rt-t és másokat.

Kérdés, hogy a kereszténység hogy nyerhette vissza méltó társadalmi helyét, amint a szerző írja, ha, ahogy az előző tanulmányban olvashattuk, a társadalom és az egyházak között áthidalhatatlan szakadék látszik. Jó lenne tudni, melyek azok a nagyobb erőfeszítések, amelyek például a demográfiai fordulathoz szükségesek, én még egy ilyen belátható időn belüli valódi fordulat lehetséges voltáról sem vagyok meggyőződve. Az arányszámok további néhány tizedes javulását nem tartom fordulatlak, csupán a népesség folyamatos gyarapodását biztosító szint elérését tartanám annak.

A magyar társadalom valamilyen mértékben atomizálódott voltát sem tudom a szocialista diktatúra bűnéül felróni, hiszen az atomizálódás Nyugaton is, sőt ott helyenként még nagyobb mértékben bekövetkezett, pedig Kádár Jánosnak arrafelé nem volt sok befolyása. Másrészt a központilag tervezett és létrehozott kollektívák sok esetben valódiakként működtek, sokan nem alaptalanul sirják vissza azokat az éveket. Az atomizálódás egyszerűen amiatt következett be Keleten és Nyugaton, mert a korábban az emberek aktív személyes részvételével zajló falusi és városi közélet, teljesen testileg és lelkileg megélt élet helyébe - a Magyarországon például naponta a gyerekeknél is öt órát igénybevevő – magukba zárkózva végzett és passzív redukált élet, életpótlék, nem valódi, hanem virtuális valóság, a televízió-nézés lépett. Közélet ismét vagy új médiumokkal elektronikus csatornákon át, de valódi partnerekkel, vagy a médiumok kiszorulásával, kiszorításával lesz, amikor az emberek majd ismét összegyűlnek megbeszélni bajos dolgaikat, egymás társaságát élvezve, egymás közötti személyes viszonyokat és ezzel összefonódott társadalmat teremtve.

Az újkapitalista demokráciában ma az emberek, tényszerűen, csaknem kétszer annyi médiát fogyasztanak, vagy például sokkal több ember él család nélkül csonka családban, mint a szocializmus idején, így a társadalom „atomizáltsága” aligha csökkenhetett azóta. Az atomizálódás nem fennmaradt, hanem - különösen a hagyományos erkölcsök romlása miatt - inkább kialakult vagy tovább romlott a rendszerváltás óta.

Sommásnak érzem azt a megállapítást, hogy Magyarországon ma már nincs erkölcsi válság a politikában. A kormánynak egy magyar vagyonos uralkodó osztály, elitcsere megteremtése érdekében végzett jogalkotó tevékenységének jövőbeni várható eredményessége racionálisan is megkérdőjelezhető, és ésszerű távlati megfontolások nélkül, pusztán hétköznapi etikai szinten pedig sokszor kifogásolható, s az egyszerű emberek ezt tapasztalataim szerint meg is teszik, bár lehet, hogy a - mai - helyzetet nem lehet válságnak nevezni.

A civil szervezetek erősítése, a világ országaiban mindenütt, az Egyesült Államok nemzetbiztonsági stratégiájának meghirdetett oszlopa, miután e szervezetek egy részének befolyásolásával, támogatásával valósítják meg terveiket, céljaikat, amint ez évszázadok óta általában szokásos. Így, a mi szempontunkból, valamennyi és mindenféle civil kezdeményezés támogatása aligha racionális. Nem véletlen, hogy a civil szervezetek tevékenységét mind az Egyesült Államokban, mind Oroszországban, mind Kínában a kormányzat figyelemmel kíséri és távolról sem támogatja mindegyiket.

Nem kell ahhoz kereszténynek lenni, hogy valaki úgy vélje, kormányzatilag nem támogatandó bármi és mindenféle, közösségi élményt nyújtó ifjúsági szervezet sem, így például a velencei füves fesztivált szervezők, a graffitisek, a parttalan erőszak kultuszt, a celebkultúrát, vagy a jövőendő értelmiség szexualizálását elősegítő rendezvényeket szervező szervezetek megerősítése sem. Ennél már Aczél György is messzebb jutott.

A jó kormányzás fogalma és mibenléte évezredek óta gondolkodás tárgya. A XXI. században azonban nem lenne szabad elfeledni, hogy a közélet, a demokrácia digitális eszközei nemcsak a fantasztikus írók, hanem az Európai Bizottság K+F témái között is szerepelnek, persze többnyire olyan aspektusban, hogy hogyan lehet a nemzeti közigazgatás és demokrácia kereteit át-, vagy túllépő új, uniós szintű intézményeket létrehozni. A közmeghallgatások számának növelése, vagy jámbor erkölcsi elvek hirdetése - ahogy a szerző javasolja - az ilyen fejlesztéseket aligha ellensúlyozza.

Másrészt az InternetKon rossz példát szolgáltat arra, hogyan lehet, az internetet álságosan demokratikus eszköznek hirdetve, olyan intézkedéseket előkészíteni, amelyek egy távlatos nemzeti politikának éppen nem az eszközei, hanem akadályai. Álságosan, mert nem reprezentatív mintázással kiválasztott, hanem önként bejelentkező 32 ezer (vagy kevesebb, gondolva a kimutathatóan jelenlevő többszörös bejelentkezőkre) internetező, azaz az internetezők kevesebb mint 1%-ának még oly komoly véleménye alapján sem lenne szabad olyan intézkedéseket hozni, amelyek nem csupán az internetezőket, hanem az ország egész lakosságát érintik. Álságosan, mert a Kormány nem tehet úgy, hogy nem tudja, hogy az egész akció, hiába sulykolják az ellenkezőjét, valójában antidemokratikus, mert mindenhol tanítják és évtizedek óta ismert, hogy az interneten spontán beérkező véleményekből számított statisztikák, összegzések alkalmatlanok a társadalmi valóság megismerésére, véleménykutatási célokra. Ezen túl, a helyesírási hibáktól, egymondatos jópofaságoktól, sima irreális geek ostobaságoktól hemzsegő írások beküldőit felelős politikusként pedig egyszerűen nem lehet és nem lenne szabad mértékadó vélemények képviselőiként elfogadnia. E véleményekre hivatkozva pedig nem az alapvető élelmiszerek, hanem az internet ÁFÁ-ját tervezik csökkenteni, akkor, amikor a multi-szolgáltatók Bod Péter Ákos és Surányi György a múlt héten hallott egybehangzó véleménye szerint profitjukkal már most sem tudnak mit kezdeni, merthogy a számukra lehetséges mértékben befektetni nem óhajtanak. Ebben az ügyben és ezen a területen a Kormány a Miniszterelnökségről már eltávolított de a NFM-ben a BM-ben és a NMHH még működő ágazati irányítás alkalmatlansága miatt a piacnövekedésben bízó multik silány kiszolgálójává süllyedt.

A médiaprobléma persze valós, de nem szűkíthető le a szigorúbb felügyeletre. Kisebb gond, hogy ahogy várható, a közmédia az Orbán-rendszer konszolidálódásával

fokozatosan, ahogy a Kádár-rendszer is, akarva-akaratlanul is fel fogja szívni a komprádor értelmiséget, s az a közszolgálat már megint nem nemzeti közszolgálat lesz. Egyelőre úgy tűnik, hogy kevés az a szellemi muníció, erő, amivel egy valóban hatásos közmédiát fenn lehetne tartani.

Az infokommunikációs tevékenységek szabályozása, intézményrendszere, kisebb, onnan kritizált, de nem lényegi, szerkezetbeli eltérésekkel ma a nyugati világot követi. Ebben a rendszerben a magyar nemzeti érdekek hatékonyan nem képviselhetők. Az infokommunikáció fejlődése nem csupán e tevékenységek intézményrendszerének, hanem az egész állam/társadalom problémakörnek a teljes, nemzeti érdekeken alapuló újragondolását teszi égetően szükségessé Magyarországon, ha a nemzet és az ország a digitális korban fenn akar maradni. Ez nem túlzás.

Nemzetpolitika

Nem a modern társadalomtudományok minősítették a nemzeti nézőpontot elfogultnak és ezért tudománytalannak, hanem az akkor és jórészt ma a társadalomtudományos intézmények vezető pozícióban lévő emberei. Az alapprobléma természetesen nem ez, hanem az, ha egy ország kormánya, egy nemzeti kormány úgy véli, hogy nem szabad elfogultnak lennie, azaz nem tartja előbbre valónak saját országa érdekeit, jövőjét más országokénál. Az elfogultlanság erénye a bírónak polgári ügyben, a tudósok tudományos vitában, de nem a nemzeti politikusnak közügyekben. Ami pedig a tudományosságot illeti, egy politika aligha lehet tudományos, és ha tudományos, akkor attól még lehet egészen rossz, t.i. nemzetellenes, kártékony is.

Nem világos, hogy „a globalizáció doktrínájának primátusa a nemzeti gondolattal szemben” mit jelentene. Van globalizáció, amely spontán folyamat, és amiatt következik be, hogy az infokommunikáció fejlődése következtében egyre nagyobb és egyre hatékonyabb szervezeteket lehet létrehozni és fenntartani, és ezek a szervezetek hatékonyabbak, mint a kisebbek, kiteljesedik az imperializmus, és vannak a nem spontán, hanem tudatos globalizátorok, akik ilyen vagy olyan saját érdekeik érvényesítése miatt globalizálnak, de ez, ezek tudomásulvétele, vagy kijelentése nem doktrína. Ma ők hatalmasabbak, erejük növekvő, ez valóság, de nem primátus, pláne egy gondolattal szemben nem. Ha egy nemzeti gondolat megfogalmazása nem legalább olyan világos, mint a fentiek a globalizációról, akkor képviselőinek gondolkozniuk kellene azon, mit is akarnak és még inkább mit is akarhatnak.

A rendszerváltás alanyai, az akkori elit jellemzően nem sodródott csődhelyzetbe, többnyire ők, vagy utódaik ma is élvezik tevékenységük gyümölcseit. Csődhelyzetbe az ország sodródott, amelynek népe azonban legfeljebb statisztált a rendszerváltásban. Az, amiről a szerző ír, egy doktrína követése nem okolható semmiért, egy tevékenység nem lehet felelős, csupán az a személy, aki e tevékenységet végzi. Hiba lenne a rendszerváltás valamennyi szereplőjéről jóhiszeműséget, jóindulatot feltételezni, a személyes felelősséget pedig elkenni, gyarlóságokra, hibákra, következtelenségekre fogni. A magyar szereplők – ahogy az a visszaemlékezésekből, dokumentumokból kirajzolódni látszik - az esélyt többnyire nem kapták, hanem adták nekik. Egy stratégiai anyag hitelességét veszíti, ha véletlenül vagy szándékosan homályosan fogalmazzák.

A modern polgári nemzettudat fejezetcím az olvasóban azt az érzést kelti, hogy Magyarország felelős vezetőinek valamely elfogadott (ki által?), „a polgári nemzettudat” kialakítása kell, hogy a célja legyen. De honnan tudja a becses szerző, hogy se nem nagyobb, se nem kisebb, hanem pont egyenlő súlyt kell a modern polgári nemzettudatot formáló eszmerendszer és a rendi magyar társadalomtól örökölt közösségeszmény megerősítésére? Hogyan méri a tisztelt szerző, hogy most mit mennyivel erősít?

„A modern magyar nemzet-eszme lényegét magában a kölcsönhatásban, az eszményi közösséget megalapozó értékek, kulturális hagyományok, politikai ideológiák folytonos ütköztetésében, egyeztetésében kell látnunk.”

Jó lenne világosan látni, miről ír itt a szerző. Vajon arról, hogy milyennek kellene lennie a magyar nemzetnek ahhoz, hogy túlélje a következő nem évszázadokat csak évtizedeket? Vagy arról, hogy hogyan lesz a magyar nemzet - amelyik most ilyen vagy nem ilyen - olyan? Minek, miknek a kölcsönhatásában kell a nemzeteszme lényegét látnunk? Miért a nemzeteszmeről és miért nem a nemzetről beszélünk? Mi köze van a nemzet-eszmének, kinek a nemzet-eszméjének, magához a nemzethez? Miért nincs semmilyen jellemző, vagy adat - minden politika alapja – az egész eszmebolyongásban? Az identitás-igény nem tájékozódik - enyhe fogalomzavar - sem a múltban, sem most. Emberek tájékozódnak a maguk, vagy szervezetek, a Kormány nevében és javára. A liberális demokrácia és a szabad piacgazdaság jelszavaira soha nem lehetett nemzetstratégiát építeni. Egyáltalán jelszavakra sem, soha, nem lehet nemcsak nemzetstratégiát, hanem semmilyen stratégiát sem építeni. A stratégiaépítés nem szabadgondolkodás, hanem jelentős apparátusok konkrét művelési terveinek kidolgozásához szükséges, számos kritériumnak eleget tevő, gördülő rendszerben aktualizálendő dokumentum létrehozása, melyet adatbázisokra, rengeteg elemzésre, modellezésre támaszkodva kell végrehajtani.

Ez a fejezet jórészt általánosságok tömege, amely az emberek tömegeit nem érdekli. Ha a magyar nemzetstratégia ilyen, akkor nem csoda, ha a magyarság évtizedek óta visszaszorulóban van a Kárpát-medencében és a világban.

Az állam szerepére vonatkozóan a fejezetben számos megvalósítható, de kisebb jelentőségű javaslatot olvasunk: interaktív médiafelület, diskurzus, a közmédia, közérdekű kapcsolat, konferencia, fórum, tananyag.

Az államnak – a szerző véleményével szemben, szerintem - nem szabad semlegesnek maradnia a nemzettudat történelmi típusaival szemben, hanem egyfajta előre és vissza mindenkor érvényes, utilitárius felfogást kell kialakítania és képviselnie. Eszerint a nemzet életében vannak mutatis mutandi ismétlődő, felmenő és lemenő szakaszok, mindkettőnek megvannak a jellemző figurái, magatartásai, nemzetközi konfigurációi, egy-egy pillanatban pedig a jellemző folytatódásai. Egy ilyen rendszerben a történelem logikusan és középiskolás szinten átlátható és aki magyarnak született, annak nem kell sokat gondolkodnia, mi a teendő, mi a közösség érdeke és az egyes ember, t.i. ő, cselekedetei szerint mikor, minek minősül. Egy ilyen nemzettudatot már régen új intézmények megteremtésével kellett volna erősíteni. Számos, nem másolandó példával szolgálnak Izrael, Szlovákia stb.

A külpolitikai feltétlen elkötelezettség – amitől a szerző óv - általában feltételes elkötelezettségekből szokott kialakulni, s a Kormány ez utóbbi tekintetben nem nagyon tartózkodó.

A nemzeti tudományok művelésére bizony nem konferenciát kell működtetni, hanem egyetemi intézeteket és tanszékeket, számosat, mindenütt a társadalomtudományokban, amelyek nem megközelítésük, érvelésük, bizonyításaik egzaktságában, hanem témaválasztásukkal és kérdésfeltevéseikkel lesznek nemzetiek, a nemzet problémáinak megoldására összpontosítanak, és nem Brüsszel vagy más külföldi finanszírozók kiszolgálására. Néhány éve például a Hollandiának az európai virágkereskedelemben jelentős részesedést biztosító informatikai rendszer fejlesztésében magyarok számottevő részt vállaltak, ráadásul akkor még magyar bérszínvonalon, miközben a korábban jelentős magyar virágtermelés a kedvezőbb éghajlati viszonyok ellenére visszaszorult, de éppen a Batthyány kör tagjai számos más példát is tudhatnának említeni, ha akarnának.

Az aztán egészen érthetetlen, hogy miért kell éppen a nemzetpolitika keretében az európai identitást megerősíteni. Ma a világban az európai identitás növelése a maastrichti, egyre mélyülő integrációt előíró szerződés értelmében teljesen legálisan éppen a nemzeti identitások rovására történik, erre ráerősíteni nem biztos, hogy éppen a nemzetpolitika körében kell.

A magyarországi cigányság szociális és kulturális integrációjának felgyorsítása megint olyan jámbor óhajnak tűnik, amelynek sem megvalósíthatósága, sem eszközei nincsenek feltárva. A magyar állam Magyarországon alkothat olyan bevándorlási törvényt, mely a mi érdekeinknek felel meg, azaz a nemzettel nem integrálódni, hanem azonosulni nemcsak képes, hanem valóban szándékozó emberek részére lehetővé teszi a bevándorlást. Emellett persze Brüsszelben lehet proaktív módon kezdeményezni egy ezzel konform uniós szabályozás megalkotását, azonban ez akár kétélű is lehet.

Család

Az olvasó itt üdítően sok, bár sokszor ismert, számra bukkan. Van persze elemzési hiba is:

Nem csak az élettársi kapcsolatok miatt csökken a házasságban élők száma, de azért is, mert nő az egyedül élő fiatalok, fiatal középkorúak aránya.

Valójában a házasságban, élettársi kapcsolatban vagy egyedül élők száma csak az egyes személyek akaratától függ és nem valamilyen arányszámtól, bár kétségtelen, hogy ha valaki valami mellett dönt, akkor már tartozhat egy másik kategóriába. Oksági kapcsolatot azonban ezekből a számokból így nem lehet tételezni.

Az élve-születések számának a rendszerváltozás utáni csökkenését aztán már végképp nem lehet a „kommunista diktatúra” nyakába varrni. Az alacsony gyermekszám kialakulása magyarázatánál a szerző, a hazai és nemzetközi demográfiai gyakorlattal megegyezően, a csak statisztikailag értelmezett „párkapcsolatok átalakulását”, a női foglalkoztatás helyzetét, az iskolai expanziót stb. említi. Komoly előrelépésnek nevezi, hogy a kormányzat elfogadta, hogy a fiatalok döntő többsége ma Magyarországon a kétkeresős családmódban gondolkodik. De mi másban gondolkozhatna, amikor a

magyarországi bérek mást nem engednek? A probléma itt is a magyarországi bérekben rejlik, mint számos más területen. Másrészt a demográfusok abból kiindulva, hogy „Hány- gyermekes családot tart ideálisnak?” kérdésekre a magyar fiatalok két-, vagy három gyereket jelölnek meg, azt feltételezik, hogy ezt a válaszadók saját magukra is mérvadónak tekintik. A valóságban azonban a magyar fiatalok határozottan tudják, hogy helyzetük minden, csak nem ideális, és így mindenkor természetesnek veszik, hogy ők maguk sem érik majd el a társadalmilag ideális gyermekszámot. Az így feltett kérdésre kapott adatokkal nem lenne szabad számolni, mint korábban a KSH-nak javasoltam, új kérdésekkel kellene a politika valós lehetőségeit feltárni, a KSH azonban kötve van.

Véleményem szerint továbbá az, hogy nem születik több gyermek Magyarországon, egyszerű, bár nem illik bevallani: a gyermekvállalási korú fiatalok egyszerűen nem vállalnak olyan életmódot, amellyel az akár egy, vagy két, három, vagy még több gyermek jár. Nemcsak és elsősorban nem is azért, mert kevés ehhez a pénzük, hanem mert maga a családos, gyermekes, sokgyermekes életmód, azaz a gondtalan és felelőtlen promisszkuitás lehetőségének csökkenése vagy megszűnte, a bulik a haverok ritkulása vagy elmaradása, a populációjukban ezzel járó presztízsveszteség, a pelenkázás, gyereksírás, iskolai problémák, a várható válás várható megpróbáltatásai, a felelősség elriasztja őket a gyermekvállalástól.

S ha ez a helyzet, bizony újabb és újabb adókedvezmények, új bölcsődék már messze nem elégségesek ahhoz, hogy a gyermek-születések számát ismét a fennmaradást biztosító szintre lehessen emelni. A demográfusok hada ma a gyermekszületést néhány száz vagy néhány ezer fővel megemelől bonyolult intézkedések bonyolult hatásmechanizmusait számolja, miközben a születések számának majd megduplázódására lenne szükség, amire irányuló intézkedésekkel viszont – tudtommal - senki nem foglalkozik.

Miközben e fejezet üdítően néven nevez néhány problémát, sajnos jelentős intézkedéseket, elérendő jövőképet nem vázol fel, az a jövő pedig, ami az adatokból kirajzolódik, minden, csak nem ígéretes. Az ilyen családokból kevéssé valószínűnek tűnik egy majdani életerős nemzet.

Gazdaság

A szerző a magyar szemszögből kívánatos jövővel, a felzárkózás esélyeivel foglalkozik, miközben utópiákba téved. A globalizáció motorjai, a profit, és - ha hihetünk Lenin írásainak, már száz évvel ezelőtt is - hataloméhes imperialista csoportok aligha fogják magukat önmérsékletre szorítani, vagy csak olyanra, amely még nagyobb hatalomhoz, profithoz juttatja őket. A magyarság pedig több száz év óta nem zárkózott fel, mert a világ szabályait a nagy hatalmi központok alakítják ki, az általuk kialakított pályákon nem folyik valódi verseny, és a pályákat nem olyan versenyzők számára alakítják ki, mint a magyar kkv-k és a jóhiszemű magyar kormánytisztviselők. A magyarságnak sem anyagi, sem szellemi erői eddig nem voltak elégségesek tartós felzárkózásához.

Felzárkózás az ebben a fejezetben felsorolt sokszor racionális, kis intézkedésekből nem tud kijönni. Azt írja a szerző, hogy:

„Intenzívebben kellene a gazdaság hazai részét fejleszteni ahhoz, hogy a különbség és a kiszolgáltatottság ne nőjön.”

Valóban, de akkor például nem lenne szabad dr. Karas Mónikának - a magyar Kormánytól független, de elvben a Nyugatról ráhúzott rendszerben mégis Magyarországot képviselő - NMHH elnökének Magyarország nevében kijelentenie az ITU többezres létszámú konferenciáján, hogy Magyarország az egységes digitális piacot támogatja. Ez ugyanis Magyarország szabályozási lehetőségeit csökkenti, és az amúgy is tőke-, és kapcsolat-szegény valóban magyar szolgáltatók belföldi piacán belül pedig a külföldi kínálatot, a versenyt és a kihullás veszélyét növeli. Ezekről a mechanizmusokról sokat lehetne írni: sajnos egész uniós gazdaságpolitikánk elhibázott. Külön katasztrófa, hogy az anyag meg sem említi például a WTO tárgyalásokat, melyek kimenete pedig nem a GMO szempontjából, hanem éppen az infokommunikáció szempontjából lesz majd végzetes a magyar nemzeti törekvésekre. Lesz, mert a magyar kormányzat e tekintetben teljesen tájékozatlannak látszik, emiatt nem is képviselheti a nemzeti érdekeket.

Bár EUROSTAT-statisztikai szempontból, és helyzetünket látva érthető, de nem fogadható el az a törekvés, amely támogatandónak a Magyarország területén működő központú vállalatokat tartja.

A gazdasági gondolkodás megújulásának éllovasa számos okból nem lesz Magyarország, s ennek csak a legkisebbike az, hogy gazdaságpolitikusi még odáig sem jutottak el, hogy felismerjék, nem a gumigyártás az az ágazat, és nem az alacsony bérek politikája az, mellyel felzárkózhatunk.

A gazdaság dualitásának csökkentése és a patrióta gazdaságpolitika persze jó lenne, de hogyan lehet ezt megvalósítani és ha ez a jó, vajon miért nem lehet explicit módon megfogalmazni? A megfogalmazott irányok, teendők voluntarisztikusak, a megfogalmazó láthatóan naiv, nincs tisztában a hatalom és a gazdaság világával, melyben Magyarország csupán egy kiszolgáltatott és kézben tartott félgyarmat, mely például komprádor kormányt választott és azt még vissza is szavazta, s amelyben bármely kormányzat mozgásteret szűk.

Ami a K+F+I-t illeti, a szocializmus idején a központi fejlesztési programok, a mezőgazdasági fehérje, a közúti járműgyártási, a számítástechnikai, majd elektronizálási központi fejlesztési programok a magyar gazdaság egyes ágazatainak, így a mezőgazdaságnak, ezen belül az állattenyésztésnek illetve a közúti járműgyártásnak az akkori európai színvonalra történő fejlődésével és mennyiségi felfutásával jártak. A mai fejlesztéspolitika eszköztára és pénztárcája persze szűkösebb, a hazai fejlesztések egy bizonyos szintet elérve törvényszerűen kicsúsznak a tőke-, és hálózat-hiányos országból, s a startup-okat támogató mai magánszervezetek éppen erre szakosodnak.

A korrupció-ellenes harcot ma Magyarországon a laikus közvélemény támogatásával főleg azok a külföldi érdekeltségek mozgatják, amelyek benyomulását a hazai érdekkörök összefonódása, s ezzel a hazai versenytársak megerősödése, növekedése akadályozza. Véleményem szerint Magyarország sikeres helytállásához a világban a jelenlegieknél jóval nagyobb, tőkeerős nemzeti vállalatbirodalmak kialakulására lenne szükség – ma egy jámbor óhaj, amelyhez talán kínai-magyar, koreai-magyar kereskedőházakon keresztül vezethet egy út.

A szerző szerint a legfontosabb állami feladatok a szabályozás, öntisztulás és koordináció.

A világban ugyanakkor mindenütt látható, hogy a digitális állam nem marad meg a szabályozás feladatánál, hanem – mint az Egyesült Államok nemzetbiztonsági

stratégiájában is olvasható – például diplomáciája, a FED, titkosszolgálati tevékeny részesei sőt szervezői az amerikai gazdaság nagyjai működésének, sőt, viszont, az állam tevékenységét jórészt éppen e nagyok határozzák meg. Emiatt itthon sem elégséges, ha az állam csupán szabályoz és koordinál.

Az öntisztulás a magyarul spontán folyamat, ezt állami feladatként elképzelni, mint a szerző teszi, voluntarizmus.

A jogszabályi környezet stabilitását elsősorban a külföldi nagykövetségek és kereskedelmi kamarák igénylik, amihez a magyar kamarák csatlakoznak. Ha a Kormány a patrióta jogszabályi környezetet részleteiben is kiszámíthatóan változtatja, saját hatásosságát rombolja. A szabályozás stabilitása nem nemzeti stratégiai cél, hanem eszköz a külföldi partnerek kezelésében és a hazai közmegelegedettség fenntartásában. A MNB újabb hitelakcióinak története arra mutat, hogy az országban ma nincs a gazdaság intenzifikálásához szükséges mennyiségű csíra, kezdeményezőképeség, ami egy előregedő és tapasztalatai miatt nem éppen optimista országban nem meglepő, újabb banki hitelprogramokkal a gazdaság – a szerző véleményével nem egyező véleményem szerint - csak kevéssé mobilizálható.

Jelentős lehetne az ország szempontjából egy paradigmaváltás, amelyről azonban a szerző így ír:

A gyakorlati gazdaságpolitikai lépések hatékonysága és tartóssága akkor biztosítható, ha szilárd elvi, elméleti alapokra épülnek rá. Az eddigi főáramú gazdasági gondolkodás haszonelvű alapjai helyett, az erényetika, az emberközpontúság talajára állva egy „más” gazdasági rendet is kapunk, ahol a profitmaximalizálási fő gazdasági célt a közjó megvalósításának célja váltja fel, amin az ember anyagi és szellemi kiteljesedését értjük egyéni és közösségi szinten, és ahol az önérdékkövetés a másik fél érdekeinek figyelembevételét is magába foglalja. Így jöhetnek létre nyer-nyer helyzetek, amikor a gazdasági szférában az értékteremtés, a közjó (ember) végső céljai elérése érdekében a pénz, a profit az eszköz szerepét töltik be. Ez a gazdasági gondolkodás alapvető eltérést jelent az embert a profitmaximalizálás és a gazdasági növekedés eszközeinek, csupán erőforrásának tekintő szemlélettől. Az erényetika rendszerének megvalósítása nehéz, összetett feladat. Felelős érte elsősorban az oktatás, a média s a különféle intézmények által szervezett képzések, tréningek, valamint maga az egyén. Láthatjuk tehát, hogy ahhoz, hogy hatékonyan tudjunk helyes gyakorlati gazdaságpolitikai lépéseket realizálni, az emberrel, annak erkölcsi nevelésével kell kezdeni, aki mozgató alanya és végső célja egy fenntartható gazdasági rendnek.

A Magyarországon a gazdaság szereplőinél végrehajtandó szilárd elvi, elméleti alapokon nyugvó paradigmaváltást utópisztikusnak tartom, miután ez egy olyan kicsi és nemzetközileg oly annyira beágyazott ország, ráadásul az Unió tagja, hogy benne megvalósíthatatlan. A külföldi szakirodalomban megjelenő hasonló áramlatokról úgy vélem, hogy egyetemi tanszékeken kidolgozott, élettől távoli elképzelések, amelyek hiszékeny félgymnasti országok gondolkodóinak félreevezetéseként funkcionálnak, a nagy hatalmi csoportok soha nem fogják átvenni. Ha Magyarország egyedül próbálkozik egy emberközpontú gazdaság kialakításával, eleve vesztes helyzetbe pozícionálja magát, miután a profit, illetve hatalommaximalizáló világ szerves része, s így felfalják.

Egy erényes Magyarország kívánatosságáról évtizede magam is írtam, annak azonban más volt a tartalma és más lenne az eredménye. Ott nem *nyer-nyer játszmákról*, hanem a *„jobbik nyer” küzdelemről* írtam.

Mezőgazdaság és vidékfejlesztés

A vízszükséglet növekedésével a víz egyre nagyobb része szigorúan kézben-, és nyilvántartott forgalmú áruvá válik, mely kereskedelmi hálózatokon keresztül kerül forgalomba, és a hálózatokat nagy, számos ágazatban tevékenykedő mono-, vagy oligopolisztikus a szénhidrogéniparihoz hasonló szervezetek fogják uralni. Ilyen körülmények között a szerző által megcélzott optimális vízellátás fogalma számomra nem világos: kinek optimális és milyen értelemben? A víztermelés-, és forgalmazás vissza nem szerzett stratégiai ágazat, valóban vissza kellene szerezni, ami már nincs nemzeti kézben.

A vidékfejlesztés olyan komplex téma, hogy arról lehetetlen vállalkozás néhány bekezdésben érdemben szólni: családi gazdaság kontra optimális birtokméret, külterjes gazdálkodás, önellátó faluközösségek megszűnése, alacsony feldolgozottsági fok, előregedés, a például Ausztriában az ott megmaradt birtokstruktúra és értékrend miatt nem jelentős hazai elvándorlás, az élelmiszeripar-, és kereskedelem külföldi kézben létele mind-mind ismert, a rendszerváltás miatt keletkezett és azóta is megoldatlan problémák, melyek megoldásához ez az esszé sem ad támpontokat.

Az egészségügyi fejezet számomra a helyzettel tökéletesen tisztában lévő szakemberek rövid, de élvezetes áttekintése. Persze bizonyára lehetne más szemszögből, például a nemzetközi egészségipar és a magyar egészségügyi intézmények közötti várható nemcsak uniós fejlemények szempontjából számos itt nem tárgyalt kérdést felvetni.

Oktatás

A közoktatás színvonalcsökkenésének az oktatási reformokon kívül talán más oka is lehet, így például a néhány sorral alább helyére kerülő kontraszelekció, amely azonban aligha választható el a magyarság egésze műveltségi szintjének csökkenésétől, elsősorban azzal, hogy immár évtizedek óta a művelődés fő forrása a kereskedelmi televíziózás vált.

Külön fejezet szól a tanári hivatás presztízséről, amit a szerző szerint vissza kellene állítani. Véleményem szerint ugyanakkor a XX. századi helyzet megváltozott, s azt nem konzervatív érzelmi megközelítéssel, hanem információgazdasági szemlélettel kellene elemezni, megérteni és a cselekvést erre alapozni. Ma a forgalomban a tudás nem más, mint információs szolgáltatás és termék, immár jórészt kereskedelmi áru. Korábban amikor kevés könyv, szakfolyóirat és újság kis példányszámban jelent meg, és kevés fehérgalléros volt, a használható közismeretek, a tudományos ismeretek, a tartós tőkejóságként funkcionáló kemény információ legfontosabb forrásai a tanítók, tanárok voltak minden szinten, akiknek képzési rendszere egyszersmind a nemzet köztudatát és kohézióját is biztosította. E terméknek nem volt versenytársa és a fogyasztásával elérhető magasabb státusz és fizetés, az előrejutás miatt volt elismert értéke. Ma a különböző adathordozókon megjelenő óriási mennyiségű olcsó információ, valamint a tematizáló és a közvélekedést meghatározó a fogyasztás zömét kitevő médiaszolgáltatás a közoktatás termékeit leértékelték. Az emberek a gyorsan változtatott és a „haladás”-t zászlóujára tűző, a fiatalok tapasztalatlanságát előnyösnek bemutatott, változó világban nem hosszú távú tőkejóságra, hanem gyorsan felélhető forgóeszközre, ezen belül tudás-forgóeszközre vágyanak. Ez a folyamat nemcsak a tanárok, tanítók tudását, hanem őket magukat is leértékelték. Emiatt a tanítók, tanárok presztízse aligha állítható vissza a társadalom értékrendjének átalakítása vagy átalakulása nélkül.

A média szervezetei az évezredes erkölcsi elvek helyébe lépő, az azokat egyes meghatározott irányban aprópénzre váltó politikai korrektség elveinek és

divatvélekedéseik forgalmazásával háttérbe szorították és marginalizálták az erkölcsi normák szószólóit, a papságot, az egyházakat is. Az új világ építői a hagyományos társadalmak és azok intézményei ellen irányuló tekintélyellenesség szításával, az emberek információhoz való jogának túlhangsúlyozásával azt sugallják, hogy az emberek képesek önállóan, segítség és iránymutatás nélkül sikeresen megvalósítani önmagukat.

A mai pedagógusok egy jelentős része elképesztően antiszociális, agresszív és ostoba és erkölcsileg sem kifogástalan; például tiltakozik az ellen, hogy magánéletében is példamutatóan kellene viselkednie. Mintha tudna az iskolában példamutatóan viselkedni az, aki magánéletében nem az! Mintha fizetését az államtól nem azért kapná, hogy a munkaadója által előírtakat teljesítse! Ilyen körülmények között kérdéses, hogy az állam által finanszírozható mértékű pedagógus-béremelés, egy ilyen béremelés közben is fanyalgó és követelődző pedagógus társadalom mostani általános érvényű magasabb dotálása nem kontraproduktív-e. Jobb lesz-e ettől a magyar pedagógusság?

Kérdés, hogy vajon elkerülhetők-e egy digitális társadalomban azok, amit a szerző számítástechnikai feladatokként említ, hiszen a pedagógusok, bár legértékesebb kincseinkkel, gyermekeinkkel foglalkoznak, az állam, a makrogazdaság, a szervezés szempontjából mégis csak fehérgalléros tömegtermelést végeznek. Éppen, miután az országban a magyar iskolarendszer történetében még soha nem játszódtott le a társadalom egészének átalakulásával járó digitális forradalom, kétséges, hogy milyen tanulságokat nyújt a több évszázados magyar iskolarendszer múltjának tanulmányozása, amit a szerző javasol.

Saját tankönyveim összevetése unokáim tankönyveivel, a oktatási rendszer jelenlegi ötnaposága a korábbi hatnapos rendszer helyett nem arra utalnak, amit a szerző állít, hogy túl sok az elsajátítandó ismeret és túl sok az óra. A javasolt gyermek-központú iskolakép helyett egy valóság-alapú iskolakép kialakítását tartanám a jövő szempontjából hasznosnak, melyben – a digitális társadalom működésének ismeretére való alapon túl – a kötelező tananyag mennyiségét esetleg nem az átlagos bolognai európai diákra, hanem az átlagosnál jobb képességű magyar diákra méreteznék. Az átlagra nivellálás ugyanis – már legalább a jobbság korából ismert módon - hosszabb távon szükségszerűen ahhoz vezet, hogy a jobbak elkényelmesednek, gyengébben teljesítenek, ami miatt szükségessé válik az átlag lejjebb állítása, amihez aztán a többiek is ellustulhatnak, s ami aztán a pisai eredményekben is tükröződik. *Non scholae, sed vitae*, az életben pedig – mint egy bonmot ezt találóan megfogalmazza - akkor tudunk helyben maradni, ha futunk, ott bizony nem mások által meghatározott átlagos feladatokat teljesítő hivatalnokgépek 8 órás műszakjai zajlanak, hanem értelmes emberek küzdelme folyik.

A korábbi kisszámú művészként is tisztelhető mesterember és a tömeges nem szabadidős, hanem mesteri szinten mellékesen – fonóban, agyagedény, teknő, kerítés készítése közben végzett öntevékeny kézműves, vagy spontán emberi tevékenység, például éneklés helyét az információs társadalmakban a globalizálódó ipar, ezen belül a digitális ipar többek között a művészeti iparok egész vertikumai és ezek piaci forgalmazásának és fogyasztásának rendszere veszik át, miközben kialakul a mindettől elkülönülő magasművészet és fogyasztói rétege. A tömeges művészeti, vagy ami ennek kísérő jelensége, a tömeges művészképzés célként való kitűzése egy ilyen világban nem magától értetődő, hacsak nem a gyerekek készségeinek, képességeinek harmonikus fejlődése, harmonikus emberek képzése a valódi cél. A művészeti oktatás kiterjesztése a természettudományos tárgyak és az informatika rovására aligha támogatható, hiszen ma

nem a botcsinálta művészekből van hiány, hanem mérnökökből, kutatókból és informatikusokból, a digitális világban ebből lehet megélni, nem ajándéktárgyak készítéséből.

A felsőoktatás céljai közül kimaradt a külföldiek azonnali jövedelemszerzési, és későbbi piaci részesedés-, és befolyásszerzési célú képzése. A szerző maga is említi, hogy törekedni kell arra, hogy minél több külföldi hallgató és doktorandusz vegyen részt a magyar felsőoktatásban. A színvonal emelésének céljával nem lehet nem egyetérteni, mikéntje azonban az esszéből sem világos. A magyar állam ma és a belátható jövőben nem tud legjobb egyetemeinek sem olyan mértékű támogatást nyújtani, hogy a legfontosabb területeken, a fizikában, kémiában, az informatikában élvonalbeli eszközöket – és hazai vagy külföldi – kutatókat lehessen beállítani. Ez behatárolja a Magyarországon perspektivikus tudományterületeket és egyszersmind az ország kiszorulásához vezet a *nagy* tudomány élvonalából. Vajon hogy kell ehhez a helyzethez alkalmazkodni, kedves szerző? Vagy csak nézzük?

Szociális ügyek

A szerző által említett *visszajelzés nélküli működés* nem csupán a szociális rendszerre jellemző. Miközben már két évtizede az információs forradalomban élünk, nincs Magyarországról állami statisztika a kor legfontosabb árúja és nyersanyaga, az adatok kibocsátásáról, felhasználásáról, az adatvagyonról stb. Nincsen nemzetivagyon-statisztika sem a rendszerváltás óta, pedig az még a szocializmus idején is volt. A KSH az EUROSTAT végrehajtó szervévé vált.

A szerző által említett, ciklusonként változó szociális-ügyi prioritások közül nem lett volna felesleges felvázolni a szerző szerint helyeseket.

A gyerekek ügye nem lehet másodlagos, itt nem lehet kompromisszumokat kötni – írja a szerző, miközben minden politika állandóan kompromisszumok kötéséből áll, és amióta a világ, elég nagy mértékben meghatározza a gyerekek sorsát az, hogy hova születtek, és semmi nem mutat arra, hogy ez egyhamar megváltozhatna. Vágyainkkal ellentétes, de megváltoztathatatlan dolgok megváltoztatását reálpolitikusnak nem szabad kitűznie célul. Persze építettük már a szocializmust is. Miközben mélyen egyetértek azzal, hogy jó lenne, ha társadalmunk harmonikus sokgenerációs családokból állna, kénytelen vagyok észrevételezni azt, hogy annak deklarálásával, hogy „a családnak úgy kell élnie, hogy tagjai megtanulják a fiatalokról és idősekről, a betegekről vagy hátrányos helyzetűekről, valamint a szegényekről való gondoskodást és ellátást” ezen ideális helyzethez jottányival sem jutunk közelebb. A nyomor problémájának szemléletes felvázolásán túl a szerző semmilyen javaslattal nem áll elő.

Kisebbségügy

E fejezet néhány adatra támaszkodva rajzol fel egy nagyvonalú képet a cigány-magyar együttélésekről. A helyzet gyökereinek kezeléséül csupán a foglalkoztatás szintjének emelését ajánlja. A probléma méreteihez képest a – ráadásul nehezen is biztosítható - orvosság nagyon is csekélyke. A cigány kultúra, népismeret mellett, nem kevésbé, a magyar kultúrát és népismeretet kellene - ahol nincs – bevezetni.

Kultúra

A Kádár-rendszer cenzorai és ítései jó szemére építve jelentős teljesítmények elérését tette lehetővé a filmművészetben, a könnyűzenében, az irodalomban a színházművészetben, miközben intézményesen biztosította az elismert alkotók megélhetését mind a népi, mind az urbánus, mind a szocialista táborban. A hatalmi eszközökkel fenntartott béke idején persze nem nyílt tér a nemzet sorskérdéseinek feldolgozására és megvitatására és nem volt szó az alkotók közötti piaci versenyről sem.

A kulturális termékek és szolgáltatások bővített újatermelésének új rendszerét a rendszerváltás a korábbi intézményrendszer felszámolásával, a kibocsátásban és felhasználásban domináns média magánosításával, és állami kézből külföldi szolgáltatók kezébe történő átengedésével hosszú időre meghatározta. A szolgáltatók a maguk képére formálták a fogyasztókat, s e folyamat ma is tart. A gazdaságban megjelent és dominánssá vált külföldi gyökerű érdekcsoportok megteremtették és fenntartották a multikulturalizmust hirdető klientúrájukat. De vajon milyen más ideológiát vállalhattak volna fel azok, akik a magyar népet lenézve, vagy attól idegenkedve New York szelleméből táplálkoztak, akiket kintről sztároltak vagy finanszíroztak?

Ezzel azonban szerintem - a szerző az egykori „haza és haladás” gondolatot újjáélesztő véleményével szemben – nem az történt, hogy jövőnk számára elfogadhatatlan módon szembekerült egymással a „nemzet” és a „modernizáció” gondolata. Sokkal inkább arról volt szó, hogy a saját érdekében másságot hirdető komprádor elit, hatalmi pozícióit megszilárdítandó, igyekezett kiszorítani az autochton kultúrát, és ebből egyes, általa finanszírozott alkotók saját jól felfogott érdekükben is alaposan kivették a részüket. A modernizátorok külföldi érdekek és minta szerint akarták és akarják az országot modernizálni, ami ellen a hazaiak természetesen jól, rosszul védekeztek. A „haza és haladás” kifejezésnek ellentétes fogalmak párjakénti ábrázolása olyan tematizáció, melynek nincs tere a „nemzet érdekeinek érvényesítése” politikája mellett, el kell felejtetni, hiszen reá csak valamilyen a komprádor és nemzeti elit egyenlőtlen küzdelmét fenntartó, sőt támogató stratégia építhető.

Az értékcentrikusság fogalma a kultúrpolitikában többnyire nem társul annak a meghatározásával, hogy mi, miért, milyen és mekkora értéket képvisel. Egy jól meggondolt nemzeti kultúrpolitikának ezért az általa támogatandó, sem nem konszenzusos, sem nem tömbösödött, hanem valódi, és tényszerűen nemzeti értékek a nemzet javát szolgáló minéműségét kellene meghatározni.

Az, hogy az irodalom elvesztette társadalmi súlyát ismét az információfogyasztás jellegének, a kereskedelmi-média szolgáltatásai tartalmának és az írók, költők megélhetési helyzetkedése közben született művek tartalmának, az alkotók eszmei összezavarodásának köszönhető. Nem a világfalu, a multikulturalitás doktrínája maga, hanem ezek hirdetői célozzák a hagyományos értékek és nemzeti kultúrák felszámolását, a kultúrpolitikának – ha eredményes akar lenni - nem doktrínákkal, hanem személyekkel, szervezetekkel, emberekkel kell foglalkoznia.

A nemzeti kultúrának – a szerző bölcsész-ízű fogalmazásával ellentétben - nincsenek feladatai, hiszen valójában nem ágéntív alany, nem bízható meg, nem lehet vmít reá testálni. Feladatai egyes állami szerveknek vagy közintézményeknek lehetnek. A nemzeti kultúrának, vagyis a kulturális tevékenységeknek, azokat végző vagy nyújtó szervezeteknek, a szolgáltatások és termékek fogyasztásának a nemzet megmaradásában *funkciói* lehetnek, azaz, ha megfelelőek, megfelelő működésük hozzájárulhat a nemzet megmaradásához.

Tudomány

Az alapkutatással foglalkozó fejezet nem foglalkozik olyan alapkérdésekkel, mint hogy a magyar intézményekben folyó alapkutatások a világon folyó tudományos tevékenységek közül hova kapcsolódnak;

- kurrens, vagy pláne kurrencia előtti, de nagy távlatokkal rendelkező, jelentős gazdasági kihatással, akár ország-felvirágzással is járható területekhez (pl. egyes műszaki és természettudományos területek),
- kurrens vagy prekurrens az ország vezetésének tevékenységét megkönnyíthető területekhez (pl. statisztikai, pénzügyi, államszervezési területek, melyeket az állam deklarálna is),
- korábban jelentős, kifutó területekhez,
- jelentéktelen területekhez,

s ezeken a területeken belül milyen szerepet játszanak.

A magyar tudomány kétségtelenül a világ tudományának integráns része, azonban a magyar tudományos tevékenységet a kormányzatnak nem azért kellene támogatnia, mert „a tudomány támogatása” olyan közös európai ügy, amelyre hazánknak is érdemes áldoznia. Áldozathozatalra egyáltalán nincs szükség. Nincs szükség olyan tudomány magyar állami támogatására, melyet kifutó, jelentéktelen vagy éppen más országok számára jelentős területeken kívánnak folytatni, aminek támogatása persze áldozat lenne az adófizetők részéről, melyet élehetetlen kutató honfitársaik érdekében hoznának. Persze nehezen várható, hogy vezető kutatók saját tudományterületükről ilyen minősítést adjanak és önként visszavonuljanak. De csak végig kell nézni az MTA köztestületi tagjainak tevékenységét, hogy az ember elszomorodjon.

Határozottan nem célszerű – a jelenlegi gyakorlat folytatásaként - az Uniót magyar állami vagy az Uniótól kapott nemzeti keretből támogatni azokban a - például informatikai - projektekben, amelyek nemzeti szuverenitásunk meggyengítését, vagy vállalkozásaink belső piacának szűkítését célozzák vagy eredményezik. Sok ilyen projekt van, az Unió még többet kezdeményez, sebezünk, véreztetjük magunkat. úgy tűnik, nincs aki e projekteket magyar szempontból megrostálná. A perspektívikus, nem kizárólag pénzügyi értelemben hasznos projektek állami vagy vállalkozások általi támogatása azonban nem áldozat, hanem racionális befektetés.

Az elmúlt két évtized magyar tudománypolitikai írásaiba, OTKA dokumentumokba beleolvasva az az olvasó érzése, hogy a tudománypolitika korábbi irányítói sokszor valamilyen „a tudomány”, mely ugye magasztos ügy, iránti lelkesedéstől hajtva igyekeztek minél több pénzt szerezni majd azokat a tudományterületek nagyjainak konszenzusa alapján különféle címek alatt szétosztani, talán megmenteni a nagyságból, amit lehet. Az agyelszívás természetes jelenség – igen, mint már több más fejezetben is a mesterségesen alacsonyan tartott magyar bérek, amelyek ellen fellépni, de még gondolkozni se, valahogy egyetlen magyar vagy visegrádi kormánynak vagy stratégia szerzőinek sem akarózik.

Média

„A média” különös jelentőségét nem az adja, ahogy a szerző írja, hogy mára több, mint a kultúra közvetítője, és hogy egyes esetekben magát a kultúrát jelenti. A média egyáltalán nem is közvetítő; közgazdasági és többnyire szerzői jogi értelemben is nem más, hanem ő maga a kibocsátó, teljes egészében ő dönti el, hogy mit bocsát ki, a termékek pedig

sokszor kifejezetten a megrendelésére készülnek. Kormányzati szempontból nincs valami nagy lila általános kultúra, amit egy másik nagy, de kék média közvetít. „A médiát”, ugyanúgy, mint a kultúra név alatt tárgyalható szervezeteket, termékeket, szolgáltatásokat, folyamatokat sem szabad valami ködös, egységes egészként kezelni. A kemény intézkedéseket hozó, azokat ellenőrző, világosan gondolkodó és beszélő kormányzat számára csupán műsorszolgáltatók és más gazdasági szervezetek, vállalkozások vannak összefonódó és bonyolult tulajdonosi háttérrel, multi tulajdonosokkal. A közjó fogalma pedig természetesen semmilyen piacon sem érvényesül, nem csoda, ha a műsorpiacon sem.

A média jelentőségét az adja, hogy az ország információháztartásában, a kibocsátásban, a felhasználásban, a fogyasztásban, valamint a felhalmozott emberi tudás gyarapodásában messze meghatározó része van. Ahogy az ember teste abból lesz, amit megeszik, szelleme abból lesz, amit lát, hall. S szelleme az, amely meghatározza társadalmának működését. A korábbi bölcsész kultúra-, és média-felfogás keretei között a digitális társadalmak nem írhatók le és nem irányíthatók. Az emberek és szervezetek közötti csak műszaki eszközökkel mérhető adatfolyamok és az azokat kísérő gazdaságiérték-folyamok (a pénz) mérlegszerű kvantitatív elemzése és befolyásolása nélkül a kormányzat dezorientált és szélmalomharcokra ítéli önmagát.

A médiaszervezetek valójában nem kultúrákövetítők, hanem a nyugati világ hatalmi centrumai által meghatározott nemzetközi rendszer keretében működő, és ellenőrzött, multi tulajdonosaik politikáját követő, profitorientált, de nem közvetlen piaci rendszerben hanem más modellek szerint működő szolgáltatók.

A mai médiaszervezetekkel - nem a szociális államtitkár, hanem a nemzetgazdaság, a kormányzat szintjén - egyáltalán nem az a fő baj, hogy megakadályozzák a hátrányban lévők felemelkedését, hanem az, hogy a nemzet tagjait a hasznos tevékenységek elől elvonva, időalapjuk értékét saját gazdagodásukra fordítva, megakadályozzák az emberek közös alkotó, gazdaságiérték-teremtő tevékenységének kibontakozását. Csak ki kell számolni, hogy mibe kerül az ország népességének a tévézéssel töltött napi öt órája, vagy az ötből csak egy órája. Vagy szétnézni, és észrevenni, hogy hogyan maradnak az országban százezer vagy milliószámra kitisztítatlan vízlevezető árkok, megműveletlen konyhakertek és szántóföldek, gondozatlan betegek, megíratlan művek, korrepetálatlan tanulók, családi élet és nevelés nélkül maradt gyermekek, elhanyagolt nagyszülők, miközben azok, akik ezeket a munkákat gond nélkül elvégezhetnék, a televízió/internet előtt ülve, mozdulatlanságukkal hónapokkal rontják várható életkilátásaikat. Az emberek fejébe eközben a médiumok, nem tőkejellegű információt töltve, tőke jellegű tudásukat nem gyarapítják, sőt tőke jellegű információ befogadására és felhalmozására kevésbé alkalmassá teszik őket.

Mіндеzekre gondolva a szerző által említettek, az anyanyelvvédelem, a közjó javasolt középpontba állítása a néhány százalékos nézettségű közszolgálati csatornákon vagy újabb, megint néhány százalékos nézettségű kulturális csatorna indítása lényegesen nem segít, csupán a médiaágazat – valójában az ország - radikális átszervezése.

Környezet

Az utódállamokkal való évszázados szembenállással való felhagyás – amit a szerző javasol - miközben az utódállamok nem hagynak fel a magyarság beolvasztására, zaklatására irányuló akcióikkal, az önvédelem elkerülhetetlensége okán aligha képzelhető el. Ezért, ha

valamilyen a Kárpát-medence viszonyainak fenntartására irányuló terv együttműködést igényel, azt a szokásos diplomáciai mérlegelés keretében kell előkészíteni majd megvalósítani.

Nem értek egyet azzal, mert íróasztal ízű, nem valóban nemzeti szempont, hogy Magyarország felelősségének mértékét azzal lehetne meghatározni vagy annak alapján lehetne mérlegelni, hogy ökológiai sokfélesége nagyobb az európai átlagnál. A magyar kormányzatnak nem Európa egy részéért, hanem saját nemzetéért van felelőssége. A környezet-, és természetvédelmi szempontok, még inkább számítások integrálása más szakpolitikákba kézenfekvő, ha a magyar érdekeket a kormányzat – mint a szövegből úgy tűnik - nem hatékonyan képviseli, ezen meg kellene próbálni változtatni. Az éghajlatváltozásra bizonyára fel kellene készülni, a porkoncentráció csökkentésének és az ésszerű vízgazdálkodás, termőföld és erdővédelem javasolható módját azonban a szerző nem részletezi.

Magyarország a globális világban

Az Unióhoz való viszonyunk egyrészt-másrészt történő néhány szavas bemutatása nem helyettesíti a számokon alapuló részletes elemzést, javaslatokat ezek nélkül nem lehet tenni. Az az egy egyszerű helyzetre tett nekem túl általánosnak tűnő javaslat, hogy

miután „alapvető érdekünk a cselekvőképes és hatékony nemzetállamnak, mint az Európai Unió alapegységének a megőrzése. A magyar külpolitikának igyekeznie kell megtalálni a kényes egyensúlyt e két sokszor ütköző érdek, az egység és sokféleség szempontjai között.”

nem mutat irányt arra a például Frontex ügyben akár hónapokon belül bekövetkező jóval bonyolultabb helyzetre, amikor az országnak döntenie kell szuverenitása alapvető feltételéhez, a határőrizet kizárólagos jogához való ragaszkodásáról amely azonban az Unióhoz való viszony jelentős megváltozásával, esetleg elhagyásával járna, vagy maradék szuverenitása feladásáról. Nekem nem tűnik bizonyosnak, hogy az EU tagság valamennyi kockázatát illetve veszélyét és hátrányát Magyarország tudja ellensúlyozni. Amúgy ezeket nem is Magyarországnak, hanem okozott káraiért viselt felelőssége keretében Brüsszelnek kellene megtennie, még ha nem is várható el tőle.

A szerző véleményével ellentétesen, az Unió különböző szervein belül keletkezett dokumentumok rendszeres olvasása alapján attól félek, hogy az Unió intézményeinek alkalmazottai és vezetői pontosan tudják, hogy

„az európai integráció, a jogharmonizáció nem egyszerűen gazdasági ésszerűség és előnyök vagy modernizáció és jogfejlesztés kérdése.”

de, Maastricht betűjét és szellemét, a nagy hatalmi központok támogatását és buzdítását bírva és modernizációs küldetéstudattal eltelve, éppen ezért forszírozzák a mélyülő integrációt, a föderációt, majd Európánát, miközben a kulturális, nyelvi sokszínűség és nemzeti örökség csupán mint kezelendő érzékeny pont jelenik meg előttük. Csodálom, hogy ez a szerzőnek még nem tűnt fel. Az Unióban egyébként már a korábban egyetemesnek mondott értékek sem jelennek meg mind, csupán néhány, amelyeket a legfőbbeknek kiáltottak ki, bár - igazán csak például - az információs szabadság évezredekken át nemhogy egyetemes, de semmilyen érték sem volt.

Ami a kárpát-medencei együttműködést illeti, szerintem kormányzati politikai, különösen külpolitikai szinten nem a nemzet trauma-feldolgozásával kellene foglalkozni – ahogy ezt

a szerző ajánlja - hanem a helyzet orvoslásának irányába tett konzervens műveletek megvalósításával, s ha ezek eredményt hoznak, az majd olyan mértékben, amilyen mértékben sikeresek, gyógyítja a sebeket. Az uniós tagság évei világossá tették azt, ami korábban is tudott volt, hogy szomszédaink a sokszor idealista „jófiú”, vagy naív magyar külpolitikával szemben reálpolitikusok, ha módjukban áll, nehezen kicsikart ígéreteiket sem tartják meg. Véleményem szerint az eddigi események arra mutatnak, hogy egészen kár abban reménykedni, hogy az európai integráció – a határok jelentőségének csökkentésével, bármit jelentsen is ez – az igazságtalan trianoni békerendszer közvetett és részleges orvoslását hozhatja, hacsak Magyarország ereje abszolút értelemben vagy valamelyik viszonylatban nem nő meg valamilyen rendkívüli fejlemény következtében. Az eredményhez ebben az esetben sem az európai integráció fog vezetni, hanem az erő. Az elmúlt húsz évben a szomszédállamok sok tekintetben behozták sőt lehagyták Magyarországot, a folyamatos ellenséges aknamunka következtében az ország washingtoni, brüsszeli és nagyvilágban megítélése romlott. Mitől fog Magyarország szervező erővé válni?

A transzatlanti kapcsolatok kérdéskörét, ezen belül a WTO tárgyalásokat a szerző néhány igen fontos kérdés teljes megkerülésével tárgyalja.

Összefoglalás

Amint azt a korábbihoz képest is kisebb, ötven oldalas terjedelme, számos téma hiánya (belbiztonság, honvédelem, közlekedés, infokommunikáció stb.) és egy kissé korábbi észrevételeim is mutatják, az anyag összességében nem alkalmas arra, hogy a kormányzat számára közép, vagy pláne hosszú távú vezérfonalként vagy iránytűként szolgáljon. A szerzők jó része saját szakterületére vonatkozóan sem mutatott be meggyőző jövőképet, szakpolitikai célokat és stratégiát, sok a felületes, jámbor óhaj, közhelyes, sajtó szintű elemzés, a jelenségek lényege sokszor feltáratlan marad, az egyes fejezetek között pedig ellentmondás mutatkozik. Lehet, hogy a kötet felkérésre készült volta, gyors összeállítása miatt nem vált átütő erejű írásművé.

Sajnos, amennyiben a keresztény értelmiség stratégiai muníciója ez és ennyi, aligha lesz képes arra, hogy a nemzet érdekében a jövőre irányuló szellemi iránymutatást adjon a kormányzat számára. Persze az is lehet, hogy a keresztény értelmiség legjobbjai e kötetben nem nyilvánultak meg, mert már a kormányzatban dolgoznak. A kormányzat azonban a nemzet érdekében remélhetőleg felismeri, hogy a kötetben bemutatottnál keményebb munícióra, a jelen és a jövő világával jobban tisztában lévő, nagy szellemi erejű, unortodox háttérű helyekre van szüksége.

Amennyiben az a régi keresztény értelmiségi műhely, mely a két háború között, antikváriumokban nagy ritkán fellelhető folyóiratpéldányok tanúsága szerint, még ma is érvényes Európa-konceptió kidolgozására is képes volt, nem lesz képes megújulni, szerepét a mai kormányzati csinóvnyik-értelmiségből kinőtt, vagy egyetemi emberekből álló utódai fogják átvenni.

Mindenesetre, így vagy úgy, a nemzetnek, a nemzet kormányának szüksége van mélyebben elemző, világos fogalmakra és adatokra, hírekre egyaránt támaszkodó stratégiaalkotó, koncepcionáló háttérre, s azt remélhetőleg meg is teremti majd.

